

**TARBIYACHINING PEDAGOGIK MAHORATINI OSHIRISHDA
PEDAGOGIK TEXNIKANING ROLI**

Choriyeva Durdona Anvarovna

**Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha ta'lim fakulteti Maktabgacha ta'lim psixologiyasi va
pedagogikasi kafedrası v.b.dotsenti**

Choriyevadurdona76@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7214591>

Hozirgi zamon maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi pedagogik mahoratini oshirishda pedagogik texnikaning rolini beqiyos. Chunki u tarbiyachiga mashg'ulot jarayonida o'z gavdasini tuta bilishi (mimika, pantomimika), his-tuyg'ularini (emotsiyasini) boshqara olishi, ishtiyoq, qobiliyatlar, nutq texnikasini egallashi va ularni o'quv faoliyatida, o'qishdan tashqari ta'lim va tarbiyaviy faoliyatlar jarayonida qo'llash yo'llarini tushuntiradi.

Pedagogik texnika tarbiyachi kasbiy faoliyatida shunday kasbiy va shaxsiy malakalar yig'indisiki, u tarbiyachining pedagogik faoliyatiga ta'sir ko'rsatishi, ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil qilish va boshqarish ishlarida asosiy yo'l ko'rsatuvchi bo'lib xizmat qiladi.

Tarbiyachining tashqi ko'rinishida, pedagogik texnikasi tizimidagi mimik, pantomimik holatlar muhim ahamiyatga ega. Tarbiyachining hatti-harakatini bevosita namoyish etuvchi mimik va pantomimik ifodasi, tarbiyachining imo-ishorasida, ma'noli qarashlarida, rag'batlantiruvchi yoki istehzoli tabassumida namoyon bo'ladi va ular pedagog-tarbiyachining pedagogik ta'sir ko'rsatishida, mashg'ulotlarni samarali va mazmunli o'tishida puxta zamin tayyorlab beradi.

Pantomimika - bu gavda, qo'l va oyoqlarning harakati bo'lib, u asosiy firkn ajratib ko'rsatishga imkon beradi. Tarbiyachi o'z gavdasi, qo'li, oyoq harakatlarning holati orqali har qanday pedagogik ma'lumotlarning obrazini "chiza" olsa, bolalar bundan zavqlanadilar, ular ichki his-tuyg'ulari, tashqi hissiyotlari bilan qo'shib butun ongini o'quv materiallari mazmunini o'zlashtirishga qaratadilar. Tarbiyachining pantomimik harakatlari tizimida o'z hissiy holatini boshqara olishi muhim ahamiyatga ega. Tarbiyachi bolalar bilan muloqot jarayonida qizg'in kuzatuv ostida bo'ladi. Uning kayfiyatidagi o'zgarishlar pantomimik harakatlarida namoyon bo'ladi. Shu tufayli bolalarga ta'lim-tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish jarayonida (mashg'ulotda, mashg'ulotdan tashqari mashg'ulotlar paytida, tarbiyaviy ishlar jarayonida) o'z hissiyotini boshqara olishi, jiddiy bo'lishi, umidbaxshlik, xayrixohlik kayfiyatida bo'la olish qobiliyatlariga ega bo'lishi zarur. Pantomimik harakatlar tizimi tarbiyachiga birdaniga paydo bo'ladigan ko'nikma emas. Buning uchun tarbiyachi o'z ustida tinimsiz ishlashi, ilk pedagogik faoliyati davrida kamchiliklarini tezda topib

bartaraf eta olishi darkor. Chunki, yillar davomida tarbiyachi o'zining har bir harakatiga moslashib uni odat qilib olishi mumkin. Mukammal pantomimik malakalarga ega bo'lgan tarbiyachi o'z-o'zini nazorat qila oladi, ko'p yillik faoliyati davomida sog'lom asab tizimini o'zida tarbiyalab asabiylashishdan, hissiy va aqliy zo'riqlashlardan o'zini saqlay oladi.

Mimika - yuz muskullari orqali o'z sezgisi, fikri, kayfiyatini ifodalashdir. Tarbiyachining yuz ifodasi va qarashi ba'zan bolalarga so'zdan ham qattiqroq ta'sir ko'rsatadi. Mimika axborotning xususiy ahamiyatini oshiradi, uni puxtaroq o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Bolalar tarbiyachi kayfiyati va munosabatini uning yuzidan uqib oladilar. Shuning uchun ham tarbiyachining yuzi uning sezgirligini ifodalashi bilan birga ularni yashirib turishi ham lozim. Oila tashvishlari, tashqaridagi kelishmovchiliklarni tarbiyachi o'zining yuz ifodasida bildirmasligi kerak. Yuz ifodasi va harakatlar faqat mashg'ulot maqsadiga, o'quv-tarbiyaviy ishni yaxshilashga yo'naltirilishi lozim. Yuz ifodasida ko'zlar muhim o'rin tutadi. Jozibasiz ko'zlar ma'nosiz qalbni aks ettiradi. Tarbiyachi yuz muskullari va ko'zlarini tez-tez harakatlantirish bilan birga ularni birday qotib qolishidan ehtiyot bo'lishi lozim. Tarbiyachi nigohi bolalarga qaratilgan bo'lishi, bevosita ko'rish kontaktini vujudga keltirishi zarur, barcha bolalarni diqqat markazida ushlab turishga intilishi lozim.

Mimik harakatlar, ifodalar ma'lumotlarning hissiy ahamiyatini kuchaytirib, ularni chuqur o'zlashtirish imkoniyatini beradi. Bolalar tarbiyachining muomalasi va xatti-harakatiga qarab kayfiyatini, munosabatini tezda «uqib» oladilar. Shuning uchun oiladagi ba'zi noxushliklar, hissiyotga berilish, g'am va tashvishning tarbiyachi chehrasida va mimik belgilarida ifodalanishi mumkin emas. Chunki ushbu noxushliklar tarbiyachining pedagogik faoliyatiga mashg'ulot mashg'ulotlarini mukammal bajarishida o'zining salbiy ta'sirini ko'rsatadi. Tarbiyachining chehrasida, mimik belgilarida faqat mashg'ulot mashg'ulotlariga xos bo'lgan, bolalarga ta'lim va tarbiyaviy topshiriqlarni yechishga yordam bera oladigan ko'rinishlarni ifodalash lozim.

Tarbiyachining chehrasidagi ifoda, nutqi, bolalar bilan o'zaro munosabati uning individual xarakteriga mos bo'lishi kerak. Tarbiyachi chehra ko'rinishidagi mimik ifoda, ta'lim-tarbiya qonuniyatlariga mos ishonch, ma'qullash, ta'qiqlash, norozilik, quvonch, faxrlanish, qiziquvchanlik, befarqlik, ikkilanish kabi xususiyatlarni ifodalashi mumkin. Bunda ovozda turli o'zgarishlar, nutqning tushunarli bayon etilishi muhim ahamiyatga ega. Mimik ifodaning asosiy belgilarini namoyish etishda qosh, ko'z, chehra ko'rinishi ishtirok etadi.

Pedagogik texnika malakalarini shakllantirishning boshlang'ich darajasiga qarab uni egallashning individual dasturi yetishmaydigan malakalarni shakllantirishga qaratilgan ayrim mashqlarni yoki mashqlarning to'liq majmuini o'z ichiga oladi.

Tarbiyachi pedagogik faoliyatida pedagogik texnikaning ko'nikma va malakalarini mukammal takomillashtirgan holda o'z mahoratini oshirishi lozim.

Pedagogik texnika sirlarini mukammal bilish tarbiyachining tashkiliy - metodik malakalarni egallashiga ham bog'liq. Bu malakalar zarur bilimlar bo'yicha ma'ruzalarni tinglash, maxsus adabiyotlarni o'qish orqali qo'lga kiritiladi. Tashkiliy-metodik malakalar aytilgan yo'l-yo'riqlar, ko'rsatmalarni o'zining individual kasbiy tajribasida sinab, ko'nikma hosil qilsa maqsadga muvofiq bo'ladi.